

Потпуковник **ЖИКО ВУЧИЋ**

ПОЗАДИНА ЈЕДИНИЦА ПРИ ФОРСИРАЊУ РЕКЕ

Материјално-техничко, санитарско и ветеринарско обезбеђење јединица при форсирању реке је сложен задатак, пошто река, као препрека, са свима својим особинама уноси извесне специфичности у борбена дејства јединица које је прелазе. То значи да река, поред свога непосредног утицаја на организацију и рад позадинских јединица, и посредно утиче на функционисање читаве позадинске службе. При организацији позадине јединица при форсирању реке неопходно је имати у виду да ће река, чим се створи мостобран — без обзира на његову величину — поделити позадинске рејоне на два дела и да ће прекиди у дотуру и евакуацији, с обзиром на створене услове и осетљивост средстава за прелаз, бити могући и чести. У току форсирања Дунава код Батине и Апатина од стране 51 војвођанске дивизије и јединица Црвене армије, у новембру 1944 године, слаба организација пребацивања јединица и муниције, за коју се чекало по два—три дана, омогућила је непријатељу да за то време слабијим снагама потискује пребачене делове на саму реку, тако да је врло мало требало па да ову операцију реши у своју корист. А како се форсирање реке не врши једновремено свима снагама, већ по ешелонима и пошто се обично врши на ширем фронту и при ограниченој видљивости (ноћу, за време магле, под заштитом дима), онда је природно да све то захтева од позадине предузимање одговарајућих мера и прилагођавање рада стварној ситуацији, да би сигурно обезбедила непрекидно и потпуно снабдевање и збрињавање.

Снабдевање и збрињавање решава се једним делом правилним распоредом позадинских јединица и установа. С обзиром да река, с једне стране, умањује транспортне могућности — отежава дотур и евакуацију — и да, с друге, заштићује позадинске делове у борбеном погледу, то њихов распоред приликом форсирања треба и може да буде ближи борбеним деловима него што је то случај у обичном нападу. Тако су, на пример, за време форсирања Драве у априлу 1945 године, позадинске јединице и установе 3 армије биле распоређене: армиска прихватна болница у Белом Манастиру, а медицински центри — 16 војвођанске дивизије у Барањском Петровом Селу, 36 војвођанске дивизије у Болману, а 51 војвођанске дивизије у Дарди. При оваквом распореду, отстојања од Драве до дивизијских

медицинских центара износила су око 10, а од ових до армиске прихватне болнице 10, 15, па и нешто више км. Дивизиска складишта била су удаљена од армиских око 15 км. Овакав распоред позадинских јединица и установа био је правилан. Он није био ни сувише дубок, ако се имају у виду добро развијена путна, железничка и пловидбена мрежа, равничасто земљиште, ширина фронта, релативно мала ширина Драве, гломазног ондашњих позадинских делова и њихове могућности. При форсирању Дњепра, у септембру 1941 године, позадински делови немачке 294 пешадиске дивизије били су развијени веома близу обале, иако им је транспорт био претежно моторизован. Дивизиско завојште налазило се на око 6 км од обале Дњепра, а припремљена материјална средства у Ржишчеву — 3 км од обале Дњепра.

Међутим, корпусне (армиске) позадинске делове није увек могуће у потребној мери приближити обали због њихове величине и опасности од непријатељског дејства. Због тога се, у циљу обезбеђења непрекидног снабдевања и збрињавања, веома често појављује потреба да се што је могуће ближе сопственој обали (обично на правцу главног прелаза — удара, односно будућег моста) благовремено приближи један мањи део (одељак) корпусне (армиске) базе, једна до две хируршке покретне болнице и одговарајуће ветеринарске установе. Пред форсирање Драве медицински центри 16, 36 и 51 војвођанске дивизије били су ојачани са по једним одељењем прихватне болнице 3 армије, а за материјално обезбеђење форсирања Рајне, у марту 1945 године, железничке истоварне станице 1 канадске армије налазиле су се на свега око 3 миље (5—6 км) од линије фронта. Истуром ових установа олакшава се и омогућава благовремено пребацивање пуковских и дивизиских позадинских делова, као и непосредно снабдевање и збрињавање. У вези са овим, понекад ће бити корисно да се у припремном периоду, па и у периоду форсирања, развије понека санитарска, односно ветеринарска установа са временски ограниченом наменом. Наиме, у припремном периоду, ако овај дуже траје, може се развити једно превијалиште, обично у висини очекујућих рејона, и то санитарским снагама и средствима пука у другом ешелону, артиљерског пука дивизије или само једним делом санитарске јединице дивизије (јер су губици у овом периоду релативно мали). То превијалиште служило би за указивање лекарске помоћи рањеницима и болесницима из свих јединица дивизије и за њихову припрему за непосредну евакуацију у истурену санитарску установу корпуса (армије). Са почетком форсирања престала би потреба за овим превијалиштем, а појавила би се за оформљењем једног или више превијалишта непосредно уз обалу, најчешће у рејонима главних прелаза, јер ће на овима бити и највећи губици. При форсирању Саве код Брчког, у априлу 1945 године, санитарско прихватилиште наше 5 дивизије организовано је у Брчком, такорећи уз саму обалу, у циљу благовременог и непосредног прихвата свих рањеника и болесника. Било би најбоље када би ово обалско превијалиште организовао део снага и средстава санитарске јединице дивизи-

је, артиљериског пука дивизије или инжињериске јединице која обезбеђује дотични прелаз. Ако је обалско превијалиште правилно развијено, онда оно може да обезбеђује више прелаза. С обзиром на његово место распореда (услове рада), оно може да указује само предлекарску и лекарску помоћ, док указивање хируршке помоћи на њему није ни потребно, јер ће се ова указивати на дивизиском медицинском центру, уколико је развијен, или непосредно у истуреној корпусној (армиској) хируршкој покретној болници. Према томе, задаци обалског превијалишта били би: пружање помоћи давленицима и рањеницима са овострани обале, затим организација извршења превожења и указивање одговарајуће медицинске помоћи рањеницима са онострани обале и отправљање свих рањеника на следећу санитарску етапу — најчешће непосредно у истурену корпусну (армиску) хируршку покретну болницу (уколико подлежу хируршкој интервенцији), или у болничку базу корпуса (армије). Разуме се да треба за постојањем обалског превијалишта престаје чим се образује аналогна санитарска етапа на супротној обали.

Сличном организацијом (оформљењем привремених ветеринарских прихватница) и ветеринарско збријавање се може успешно решавати.

Ближе ешелонирање позадинских делова, бесумње, повећава транспортне могућности, јер се смањује могућност прекида у дотуру и евакуацији. Но то није довољно. Ради тога, при форсирању Драве, у априлу 1945 године, сваки борац 16, 36 и 51 војвођанске дивизије био је снабдевен једним дневним оброком суве хране, муницијом колико је могао да понесе и првим завојем. Борци наше 5 дивизије за форсирање Саве, у априлу 1945 године, били су снабдени сувом храном за 2 дана. Пред форсирање Дњепра, у септембру 1941 године, војницима 213 пешадиског пука, 294 немачке пешадиске дивизије издана су на руке два борбена комплета муниције и хране за 3 дана. Према томе, могао би се извести закључак да борце при форсирању река треба снабдети једним до два дневна obroка суве хране и најмање једним борбеним комплетом муниције. При повећању носећих резерви треба тежити да количина материјалних средстава која се издају борцима на руке, односно додељују појединим оруђима, за потребно време обезбеди самосталност јединице у материјалном погледу, тј. до пребацивања њених позадинских делова, односно до обезбеђења редовног дотура, али тако да се тиме не умањи њена покретљивост.

Време пребацивања — прелажења преко реке позадинских јединица и установа зависи од дубине мостобрана, карактера земљишта на супротној обали, реке као препреке и уопште од конкретне борбене ситуације и предвиђања њеног даљег развоја. У случају неуспешног форсирања, пребачени позадински делови претстављају огроман терет, јер се при њиховом спасавању покаткад морају трпети озбиљни губици. Због тога би све позадинске јединице и установе (нарочито трупних јединица) до пребацивања на супротну обалу требало потпуно ослободити свих рањеника и болесника, болесне и

рањене стоке и неупотребљивих и непотребних материјалних средстава. Према томе, на супротној обали налазиле би се само оне позадинске установе без којих се не може, а то су у првом реду санитарске установе и одговарајуће резерве муниције. У току форсирања Дунава, у децембру 1944 године, са 5 војвођанском бригадом пребацио се само оперативни део бригадног превијалишта и потребна количина муниције. Сем тога, борци су код себе имали и одговарајуће количине хране. У борби са надмоћнијим непријатељским снагама, 5 војвођанска бригада имала је око 500—600 губитака. Увиђајући тежину положаја, команда бригаде решила је да изврши пробој ка Папуку и продужи борбу на партизански начин. Иако је овакву одлуку било могуће реализовати, јер је бригада имала у свом саставу само оне позадинске делове, који су одговарали тој ситуацији, ипак су се томе успротивили Руси (у форсирању Дунава учествовала је 5 војвођанска бригада, један руски гардиски и један морнарнички батаљон речне флотиле), који су се после тога, не обавештавајући команду бригаде, изненада повукли преко Дунава, тако да је и 5 војвођанска бригада морала то исто да учини. Могућност пробоја потврђује чињеница да се један одвојени вод 5 војвођанске бригаде са извесним бројем тешких рањеника успешно пробио ка Папуку кроз веома густ борбени поредак непријатеља и придружио се неким нашим славонским јединицама. Да је 5 војвођанска бригада, при форсирању Дунава, пребацила и све своје позадинске делове, губици у живој сили били би свакако знатно већи или би већи део позадинских делова био заробљен или уништен, без обзира да ли би се бригада пробијала ка Папуку или повлачила преко Дунава. При форсирању Драве, у априлу 1945 године, јединице 36 војвођанске дивизије које су биле попуњене одговарајућим носећим резервама, водиле су тешке борбе за Нард и Валпово у току првог па и другог дана борбе, али нису осетиле никакву потребу за пребацивањем својих позадинских делова, осим превијалишта која су се налазила уз њих, а то је било потребно и правилно.

Из изложених примера можемо доћи до следећег закључка о начелном пребацивању позадинских јединица и установа при форсирању река: после пребацивања главнине јединице, најпре треба пребацивати њену санитарску установу и потребну резерву муниције, а после пребацивања свих борбених делова, и остале њене позадинске установе, имајући при томе увек у виду ситуацију на оној страни обали. Често ће бити корисно да се на уском мостобрану, на коме су концентрисане крупне снаге, привремено обједине пребачена пуковска превијалишта у једно превијалиште (због полукружног облика мостобрана она би и по распореду била близу једно другом) док се не створе услови за њихов децентрализован рад. Складиште хране, почев од батаљонске кухиње па навише, пекаре, разне радионице (сем код мотомеханизованих јединица) и слично, не би требало пребацивати преко реке пре но што се на супротној обали осигура потпун успех, евентуално, изради мост и створе услови за њихов распоред и рад. За то нема ни потребе, поготово ако су борци правовреме-

но снабдевени једним до два дневна obroka суве хране, јер би та средства у том случају само могла да ограниче слободу дејства пребаченим борбеним деловима, а никако да им користе.

Премештање корпусних (армиских) позадинских јединица и установа обично се врши кад је израђен мост, кад је мостобран довољно дубок (15, 20 и више км, зависи од карактера земљишта) и кад је осигурано даље наступање, те према томе претставља обичан прелаз преко реке. Но, до премештања корпусне (армиске) снабдевачке и болничке базе, чим се за то укаже могућност, корисно је извршити концентрацију потребних количина материјалних средстава (обавезно муниције), тј. образовати одељак и истурити хируршку покретну болницу и одговарајућу ветеринарску установу на онострану обалу, јер би се на тај начин у позадинском смислу обезбедило даље вођење операције.

На основу изложеног може се закључити да се при решавању питања пребацивања позадинских јединица и установа и уопште при изради планске таблице прелаза мора првенствено водити рачуна о борбеним задацима јединица, затим о линијама које се морају заузети на супротној обали, о дубини мостобрана у датом моменту, будућим потребама за материјалним средствима и позадинским деловима, времену кад се претпоставља да ће се те потребе појавити и уопште о условима у којима се могу наћи позадинске јединице и установе после пребацивања. Само онда ако се буде водило рачуна о наведеним моментима, може се правилно решити питање пребацивања позадинских делова и на тај начин, поред раније наведених мера, осигурати потпуно и непрекидно обезбеђење борбе у позадинском смислу.

Изашла је из штампе књига

Енгелс: ИЗАБРАНА ВОЈНА ДЕЛА, I књига

Књига садржи Енгелсове радове о развоју родова војске кроз историју и о стању европских војски половином прошлог века, чланке о добровољачком покрету и неколико студија, као што су: *По и Рајна, Савоја, Ница и Рајна, Могућности и предуслови за рат Свете алијансе против Француске 1852 године, Планински рат некад и сад*, затим опис неколико битака и биографије неких значајнијих историских личности.

На крају књиге дата су кратка објашњења историских догађаја, личности и географских назива, као и три скице.

Књига је великог формата, у платненом повезу, на бољој хартији. Има 552 странице и може се добити на отплату по цени од 400 динара.